

د تخلصونو په باره کښې

ماشوم چې له مور و زېږي، نو بیا کورنۍ د هغه د نامه په فکر کښې شي. زیاتره د ماشوم د زېږېدو په دریمه ورځ، ملا امام یا بل پرهیزکار مشر، د هغه په غورونو کښې آذان وايي او نوم ورباندې ږدي. دغه اصلي نوم ته په عربي تعبیر (اسم محضه) او په اروپایي دود (لومړنی نوم) وايي.

کله چې ماشوم لوی شي او د ژوندانه او د کار و بار ډگر ته راووحې، بیا ځینو ته د ژوندانه د ضرورتونو له مخې د دوهم او کله لا هم د دریم نوم د موندلو او ټاکلو فکر پیدا کېږي. دا نوم زیاتره نسبتې وي چې ځینې کسان ځان خپل پلار، نیکه، غور نیکه یا لوړو نیکونو ته منسوبوي. دې ته کورنی نوم یا فاميلي نوم هم وايي. لکه: حبیبی، واسعی، زماني، صدیقي، هاشمي، حسینی، مجددي او نور..... د نوې زمانې مود او دود دا دی چې ځینې کسان یوازې د خپلې کورنۍ د مشر د نامه یوه برخه، یا د هغه تخلص د خپل لومړني نوم پسې زیاتوي او نسبتې (ی) پسې سر نه ګرزوي. لکه عبدالبهاری رشید، عزیز الرحمن الفت، الله نور سیلاب او نور... کله بیا قوم او قبیلې یا ملت ته ځان منسوبوي او د هغو نوم ځان ته د تخلص په توګه کاروي. لکه: مهمند، ساپی، حُدران، ګرېز، منگل، شینواری، خوریانی، کاکړ، هوتک، خټک، غرغښت، سړبن، پښتون، افغان او نور... ځینې بیا ځایونو، کلیو، ښارونو، او هیوادونو په نومونو پورې د نسبتې (ی) یا نورو نسبتې اداتو په لټولو خپل تخلص جوړوي. لکه: بخاري، ترمزي، نسایي، سجستاني، (سیستاني)، بلخي، هروي، دهلوي، حجازي، کابلي، قندهاري، ننگرھاري، پکتیاني، بختاني، میوندوال، کامه وال او نور... کله بیا د دیني، مذهبي، تصوفي، مسلکي، منسوبیت په اساس وي. لکه قادري، نقشبندي، روښاني، مجددي، او نور....

شاعران، لیکوالان او مؤلفان تر هر چا زیات تخلص ته ضرورت احساسوي ځکه چې په هره ټولنه کې د ډیرو کسانو لومړني نومونه یو راز او تکراري وي نو ددې لپاره چې د مؤلف، لیکوال او شاعر اثر د بل همنومی له اثر څخه بیل او وپېژندل شي هر یو ځان ته دوهم نوم ټاکي. دا نوم لکه چې وویل شو، یا فامیل، قوم او اوسیدو ځای ته منسوب وي، یا د شخص د خپل لومړني نوم یوه برخه د تخلص په توګه کاروي، لکه رحمان، حمید، رحیم، یونس، بیاض، ناصر، حنیف او نور... د عبد الرحمن، عبد الحمید، عبد الرحیم، محمد یونس، محمد بیاض، محمد ناصر او محمد حنیف پر ځای. د (تخلص) لغوي معنا هم خلص کول یا لنډول دي. نو همدا ډول تخلصونه، د کلمې په معنا، تخلصونه دي چې ځینې پښتانه لیکوال یې (لنډ نومونه) هم بولي.

له تېرو زمانو څخه تر اوسه پورې د عربي فارسي، پښتو، اردو... شاعران يا قومي او محلي دويم نومونه لري او يا يې يوه معنا داره کلمه، د خپل حال، فکر او احساس سره په تناسب کښې، د ځان لپاره د تخلص په توگه ټاکلې ده: لکه: سعدي، حافظ، بيدل، غالب شيدا، بهار، بيتاب، بسمل، مستغني، غبار، گويا، خادم، الفت، کهزاد، رشتيا، رشتين، بينوا، سعيد، اخلاص، جرار، پژواک، جاويد، غمخور، ژوبل، پسرلی، صداقت، هدايت، شفيق، کوثر، سمندر، محب، الهام، تری، فدا، ضمير، خزان، زيار، سايل، خدمتگار او نور.....

که د دوو يا زياتو کسانو لومړني يا اصلي يا محضه نومونه يو راز هم وي بيا نو د دوهم نوم او تخلص په ټاکلو د همغو کسانو پېژندنه اسانېږي، د هغو آثار يو تر بله بيلېږي او د يوه اثر بل ته د منسوبولو گډوډي نه پېښېږي.

د همدغه عيني ضرورت له مخه، چې د يو اثر د بل و نه گڼل شي، او لوستونکي، اوريدونکي او د شعر او ادب، هنر او فرهنگ نقادان، مؤرخان او څېړندويان په ځينو څېړنو کښې له تيروتنو سره مخامخ نشي. پوهانو، ادیبانو او فرهنگيالانو تل هڅه کړې ده چې ځان ته يو داسې تخلص و ټاکي چې هغه د بل چا نه وي.

مگر اوسنيو يو شمير ليکوالو او شاعرانو، دا دود نه دی ساتلی او د داب او ادب د آدابو پولې يې ماتې کړي دي او ډېرو نورو ځوانانو، يا له بيخبرۍ، يا له بې تفاوتۍ څخه، د لويو استادانو شاعرانو ادیبانو تخلصونه اخستي دي.

نو که يو ځوان ليکوال او شاعر د سيمې او يا لږ تر لږه د هيواد په ادبياتو کښې پراخه مطالعه و نه لري او د اوسنيو او پخوانيو ليکوالو شاعرانو نومونه او تخلصونه ورته معلوم نه وي، بيانو کيدای شي چې پخو تجربه لرونکو پوهانو استادانو ته مراجعه وکړي او د تخلص په ټاکلو کښې ترينه مرسته و غواړي. همدارنگه، څومره چې زما يادېږي، د مطبوعاتو مستقل رياست، چې وروسته (د مطبوعاتو وزارت) ترې جوړ شو او اوس (د اطلاعاتو، فرهنگ او ګرځندوی وزارت) په نامه يادېږي، تل ددې ادبي فرهنگي موضوع خيال ساتلی دی چې څوک د بل چا تخلص وانخلي او په ادبي څېړنو، پلټنو او پېژندنو کښې د گډوډۍ سبب نشي او که چېرې د تخلص په سر د دوو تنو تر منځ ادعا يا دعوا يا شخړه پيدا شوې ده، بيا نو مطبوعاتو هغه چا ته حق ورکړی دی چې په ټاکلي تخلص د آثارو د چاپ او خپریدو د نيتې قدامت يې ثابت شوی وي.

مگر د افسوس خبره ده چې اوس اوس په لره بره او جنوبي پښتونخوا کښې، ځينو ليکوالو، شاعرانو يوازې د خپلو همزولو نه، بلکه د ډېرو لويو مخکښو سابقه لرونکو مشهورو نوموړو ليکوالو، مؤلفانو ادیبانو تخلصونه خپل کړي دي او دې سره د ډېر افسوس بله خبره داده چې د څېړنيو ذريعو، راډيوگانو، تلویزیونونو، ورځپاڼو، جریدو او مجلو چلونکي او خپرونکي هم دې مسئلې ته پام نه

اړوي، چا ته مشوره نه ورکوي او له ډېرې بې تفاوتۍ او بې پروايۍ سره د حوانو قلموالو له لار ښوونې څخه ډډه کوي.

که د بيتاب، بسمل، خادم، الفت، مجروح، رښتين، بينوا او اجمل غوندي د مشهورو ادبي ستورو تخلصونه، نا خبره کسان ځانته و ټاکي، د خپرونو مسؤل چلونکي خو پوهيږي او څيرنيز فرهنگي ناوړه عواقب يې هم احساسولی او سنجولی شي.

هوا د يو علمي ادبي شخصيت د کورنۍ نژدې غړي حق لري چې د خپل مشر تخلص د خپل نامه څخه وروسته وليکي. خو پدې شرط چې که دوی بيا ليکوالي او شاعري کوي، نو د خپل اثر د چاپولو او خپرولو لپاره بايد خپل لومړنی نوم ضرور وليکي او يواځې په تخلص ښه ونه کړي. مثلاً هغه آثار چې د خپرنیو وسيلو په پاڼو يا خپو کښې يوازې د (الفت) يا (پژواک) له تخلصونو سره خپاره شوي دي، هغه ضرور د استاد گل پا چا (الفت) او د استاد عبد الرحمان (پژواک) آثار دي.

مگر که د استاد الفت زوی، ډاکتر عبد الرحمن الفت، يا د استاد پژواک ورور استاد عتيق الله پژواک څه ليکي او چاپوي، بايد خپل لومړنی نوم هم ورسره وليکي، نه يوازې (الفت) او (پژواک). دا کار د استاد الفت مشر زوی مرحوم عزيز الرحمن الفت لا پخوا کړی دی او د نوموړي استاد نور زامن او لمسيان او د استاد پژواک وروڼه او ورپرونو، هم دغسې کړي دي او کوي يې ځکه چې دا يو ادبي فرهنگي ضرورت دی.

پاس د عبد الرحمن الفت نوم ياد شو. هغه د استاد الفت يو دانشمند ليکوال او مؤلف زوی دی چې په سعودي عربستان کښې اوسي او هلته يې مهمې علمي وظيفې تر سره کړي دي او د پوهنتون د استاذی، وياړ لري، مگر يو بل محترم شخص چې په جلال آباد کښې د کومې موسسې مشر دی، هم عبد الرحمن نومېږي او خپل نامه سره (الفت) ليکي. دا د کوم دليل، استحقاق او ضرورت له مخه؟ په لومړی ځل چې ما له راډيو څخه، د دې ښاغلي د کوم فعاليت خبر واوریدو، نو په زړه کښې مې وويل چې څه له خيره سره استاد عبد الرحمن الفت له عربستان څخه راغی او.... نو د هغه په لټه په پوښتنو کړويزنو او تيلفونونو سر شوم.... اوس هم چې داسې کوم خبر واورم نو تر هغه پورې چې سر ته مې سد راشي، ورته حيران شم او په زړه کښې د هغه شينواري کا کا ښيرا تکراروم چې «خدای دې همدغسې حيران کړه لکه زه دې چې حيران کړم!» او په فکر کښې ډوپ شم چې د استاد الفت د زوی استاد عبد الرحمن او زموږ د دې بل ښاغلي وطنوال ورور توپير به څنگه وشي؟

دا لا څه چې له (آزادۍ راډيو) څخه د «امين الفت» په نامه د کوم هنرمند په خوږه غږ کښې تپي او سندري اوریدل شوې دي. په داسې حال کښې چې ډاکتر امين الرحمن الفت د استاد گل پا چا الفت بل زوی دی او اوس په جرمني کښې د طب د ماهر ډاکتر په توگه کار کوي او هغه هيچرې هم سندرغاړی نه و او نه دی. دا ولې؟

دلته يوه بله يادونه بايد وشي هغه دا چې د نړيوال فرهنگي دود له مخه له ډېرو پخوانيو زمانو څخه، د لويو روحانيونو، علماؤ، پوهانو، ليکوالو، شاعرانو او فرهنگي يا ټولنيزو او ملي شخصيتونو په نامه، د هغو د شخصيت د ابعادو په تناسب ځينې مهمې موسسې، زياتره مدرسې، پوهنځي، کتابخونې، فرهنگي ادارې او خپرونې نومول شوي او نومول کيږي لکه:

په تيرو زمانو کې د بغداد نظاميه مدرسه.

د مسکو لومړنۍ دولتي پوهنتون، د هغه د دانشمند موسس لومونو سوف په نامه.

په کابل کې «سراج الاخبار» او د «حبيبي لېسه» د سراج الملة والدين امير حبيب الله په نامه.

د ننګرهار په هډه کې د نجم المدارس ديني مدرسه، د هډې د مولا نا نجم الدين اخونزاده په نامه.

په کابل کې د ابن سينا روغتون، د لوی دانشمند حکيم شيخ الرئيس ابو علي ابن سينا په نامه.

د لغمان روښان لېسه، د ستر روحاني ټولنيز شخصيت بايزيد روښان په نامه.

د ننګرهار د کوز کونړ د ښوې جمالي لېسه او د کابل پوهنتون د کتابخونې د مطالعې تالار د ختيز د سياسي مفکر علامه سيد جمال الدين افغاني په نامه.

د پېښور په ښار کې «د با چا خان چوک» د فخر افغان خان عبدالغفار خان په نامه.

په ذکر شوي ښار کې «نشر حال» د کنفرانسونو تالا د عبدالرب نشر په نامه.

په لغمان کې د الفت اکاډمي، د الفت فرهنگي ټولنه او د الفت لېسه له پېښور څخه خپرېدونکي مجله «الفت» د استاد گل پا چا الفت په نامه.

په کندهار کې «بينوا فرهنگي ټولنه» د استاد عبد الرؤف بينوا په نامه.

په کابل کې «د رشاد د کره کتنې ټولنه» د کابل په بگراميو کې «د علامه رشاد ښوونځي» په کابل کې «رشاد» مجله، د اکادميسن عبد الشکور رشاد په نامه.

په کابل کې د پژواک د خپرونو آژانس د استاد عبد الرحمن پژواک په نامه.

د ننګرهار په بهسودو کې «د ملنک جان فرهنگي ټولنه» او په جلال آباد کې «ملنک جان مجله» د ملي اولسي شاعر ملنک جان په نامه.

په کابل کې د استاد صوفي عبد الحق بيتاب، استاد قاري عبد الله ملک الشعراء، استاد محمود طرزي، استاد عبد الهادي داوي او نورو فرهنگي رجالو په نومونو لېسې او تعليمي ادارې.

دا پاس ټول نومونه او نومونې په خپل خپل ځای کې پوره تناسب لري او په ټول هيواد کې، د دې په شان نورې نومونې، د لويو شخصيتونو د نمانځنې او قدر دانۍ ډيرې ښې بيلگې دي.

مگر د دې په خوا کې ځينې نورې نومونې د غور، تامل، دقت، انديښنې او پوښتنې وړ دي لکه په جلال آباد کې «تکسي راني الفت» او «رهنمای معاملات الفت» په بغلان کې «د الفت راډيو

جوړولو وركشاپ)) يا په كابل كښې ((خشكه شوئي صداقت)) او همدارنگه د ځينو نورو لويو ادبي علمي او ملي اشخاصو په نومونو نورې وړې موسسې او كار ځايونه به څه تناسب ولري؟ نو هيله من يو چې د تخلصونو په برخه كښې د اطلاعاتو، فرهنگ او ګرځندوي محترم وزارت جدي او مسؤله توجه وكړي او د موسسو او كار ځايونو په برخه كښې د افغانستان د علومو اكاډمي د نومونو د ايسودلو هغه صلاحيت، رسمي او علمي واك چه پخوا پستو ټولني او تاريخ ټولني درلود، عملي كړي. ځكه چې دغه اكاډمي د پخوانيو تاريخي اختصاصي اكاډميو: پستو ټولني، تاريخ ټولني، آريانا دايرة المعارف ټولني، د لرغون پيژندنې مركز، د كوشانيانو د څيړنې مركز، د پستو څيړنو نړيوال مركز او ورته علمي څيړنيزو ادارو پر بنسټ جوړه شوې لويه عمومي علمي اكاډمي ده او د هغو كارونو او وظيفو ادامه وركونكې وارته ده.

نوي ليكوالان او شاعران چې ځان ته تخلصونه ټاكي او هغه ښاغلي چې خپلو موسسو، ادارو يا كار ځايونو لپاره نومونه انتخابوي، هم بايد په خپله پوره هر اړخيز غور او دقت وكړي او هم د صلاحيت لرونكو ادارو او پوهانو مشورو ته غور كېږدي. د هيواد د څيړنيو ذريعو مسؤل چلونكي او مسلكي غړي دې هم لږ تر لږه خپل فرهنگي مسؤليت تر سره كړي. هوا دموكراسي ده او آزادي ده. مگر ګډوډي، بې نظمي، بې سليقگي، او حتي بې ادبي ته خو بايد دموكراسي و نه وايو. د ټولو د خير، ښېگڼې، نيكمرغۍ او برياليتوبونو په هيله!

خبرتيا او غوښتنه

د الفت ويب پاڼه (www.ulfat.de) په نظر كې لري چې د ارواښاد استاد گل پا چا الفت ټول آثار او ليكنې په بشپړ ډول د انټرنټ له لارې محرمو لوستونكو ته وړاندې كړي. څرنگه چې د مرحوم الفت صاحب ټول نا چاپ شوي كتابونه، شعرونه، مضامين او اشعار تر اوسه زموږ لاس ته ندي راغلي، نو د ټولو محرمو هيواد والو څخه چې د مرحوم الفت صاحب نا خپاره شوي كتابونه، شعرونه، مضامين او ليكنې د دوى سره موجود وي او د هغو د چاپولو حق هم يوازې د مرحوم الفت صاحب كورنۍ پورې اړه لري، په ډير احترام هيله كيږي چې دا كتابونه او ليكنې د مرحوم الفت صاحب كورنۍ ته په لاندنۍ پته راواستوي تر څو چې د انټرنټ له لارې يا د كتاب په ډول خپاره او د ټولو د استفادې وړ وګرځي. په درناوى.

د مرحوم استاد الفت د كورنۍ لخوا

د كورنۍ پته:

Familie Ulfat
Bulkersteig 18 A
45277 Essen
Germany